I

Ні, не зови мене на пир,
Я не піду на пир лукавих,
Не поклонюсь Мамони славі,
Не воспою його кумир,
Ні, я не був вовік рабом,
Не прославляв брехні, неволі;
Поет, співака правди, волі
Не піде к кату на поклон!
Пируй без мене в добрий час,
Тобі й без мене заспівають,
Превознесуть, возвеличають
І станеш генієм у нас.

II

Ти любиш, сидячи у хаті,
На злу неволю нарікати,
А після доброго обіда
Поганить "деспота"-сусіда!
З чужої любиш ти кишені
Давать убогим грошей жмені
І розсипать слова не нові
"Про світ науки і любові";
Покинь "високії" слова
Берись за просте діло;
У нас робітників нема
А "ватажки" і так остили.
Не сталося, як я гадав,
Не сталося, як сподівався;
В житті багацько я жадав,
А мало дечого дождався.
Людей я рано розпізнав,
І серце рано похололо;
Даремно в світі я шукав

Кохання, дружби, правди, волі.
Шукав людей, шукав братів...
Нема, нема, один блукаю,
Як старець вбогий і нігде
Я пристановища не маю.
Округ пустинею несе...
Коли б мені скорій в могилу;
Злиденну долю, і людей,
І світ без жалю я покину.

IV

Мені аж страшно, як згадаю,
Яке я лихо пережив,
Скількох людей похоронив!..
Навіщо ж я ще сновидаю?
Нехай би ще жилось, як людям,
А то приблудою живу,
Неначе віл ярмо тягну...
Коли ж на спочин я прибуду?
І смерть мене, мабуть, минає!
Іди, небого, йди мерщій;
Я жду тебе, давно я твій!
Не йде!., глуха!., недочуває...

V

Покинь мене, забудь мене,
Від мене холодом вже віє;
Кохання ніжнеє твоє
Мого вже серця не нагріє.

Минув той час, коли і я
Кипів любовію до тебе,

Коли від погляду твого
Душа палала у поета.
Не пригорнулась ти тоді,
Не обізвалась теплим словом;
І без жалю сміялась ти
З моєї чистої любові.
Навіщо ж горнешся тепер
І будиш давні, тялскі болі?
Замерзле серце, мертвий труп
Не оживиш його ніколи...
VI
Схиливши голову униз,
Сиджу та смерті лсду неначе,
А збоку шепче хтось: "Кріпись!
Не падай духом, небораче!
Округ пишаються квітки,
І соловейко вже співає.
Минуть незгоди навісні,
На світі, друже, все минає".
VII
Листя пожовкле опало,
Вітер сердитий реве;
Сонця не видко вже стало,
Дощик буйненький іде.
Осінь панує надворі,
Прийде небавом зима..,
Вбогий, голодний і хворий,
Певно, замерзну і я.
Серденьку тяжко і нудно,
В душу залізла печаль;
Літо забути нам трудно,
Літ перелштих нам жаль.
Сонечка шкода ясного,
Жаль молодої весни!
Віку не маєм другого,

Вдруге не маєм весни.
Не для мене прийшла,
Знов зелена весна,
Не піду я в садок
Любовати з квіток...
І квітки і трава
Вже не втіха мояі
В ясну ніч солов'я
Вже не чутиму я,
Його пісні дзвінкі,
Оксамитно-м'які,
Чарівничі вони,
Та не втіха мені.
Срібний місяць пливе,
На розмову зове,
І небесна блакить,
Вся зірками горить,
А ген-ген визира
Із-за муру мара —
Навіжена тюрма.
В ясну нічку вона
І темній і страшній;
Щемить серце больній...
Там погибла моя
Молодая весна.

IX

Мої кучері опали,
Мої очі тьмяні стали,
Вуси білі, мов сметана,
Рано, рано зима впала.
На мочарах, на півночі
Потемніли мої очі,
На чужині хуртовина
Мої кучері оббила.

Ба! байдуже! Все марніє,
Тільки правда не старіє,
Та поета вольне слово
Вічно юне, вічно нове.
В ясну ніч у садок
Вже не ходить вона,
Не пригорне мене,
Не підставить чола
Під гарячії губи мої.
Не пониже мене
її погляд палкий;
І на серці, на дні
Не загоїть ніхто
Превеликії рани мої... ^
Зрозуміла вона
На всім світі одна
Мій недуг, і печаль,
І пекельний той жар,
Що во вік не покине мене.
Мою тугу й нудьгу
Поділяла вона,
І коханням своїм
Скільки раз, о, свята!
Життя нове вливала мені...
А тепер?.. Ні, не жди!..
Ти не прийдеш сюди...
Серце, змовкни моє,
Старих ран не буди.

XI

Не споминай старі печалі,
Старого лиха не буди;
Прости лукавих і неправих,
Усім обидящим прости.

Не згадуй давньої скорботи,
Забудь тяжкі в неволі дні,
Журби, пекельної нудоти
І серця мук не спом'яни,
А перші ласки і кохання,
Бажання першої любви,
І погляд любий, і зітхання
Ти спом'яни і пом'яни!..
Буває інколи порою
Неначе з неба благодать
На мене сходить і з нудьгою
Тоді я в силі воювать;

Журба десь зникне на годину,
І серце муки забува...
І бачу знов тебе — дівчино,
І молодію!.. Ти жива,

Заводиш вольні, любі речі,
І ясний погляд твій горить;
Чолом схилилася на плечі
І просиш жити і любить.

Але... такі святі години
Неначе блискавка мигнуть:
І знов один я, знов в пустині
І знов журба тюрми гнітить...

XIII

Дивлюсь, дивлюсь: на сході тьма,
Не проясняється, не дніє;
Нігде і променю нема,
Північна хмара світ закрила.

А де ж ти, зіронька ясна,
Сподівана, бажана доля?
Куди сховалася, зайшла?
Ба!., ти й не сходила ніколи...

XIV

Минули літа, утекли
Мої надії молодії,
А мрії чисті і святії
Десь буйні вітри рознесли.

Минули літа, на душі
Лежать незрушені печалі.
Ох! їх і літа обминали
Неначе вбогих багачі.

Минули літа, а стара.
Як світ стара неволя,
Мене не кидає старого,
Гнітить, лякає, як мара.

XV

Ізо дня в день, із віку в вік
молитви люди шлють до бога,
щоб чоловіку чоловік
не заступав на світ дороги...
Даремно вбогий чоловік
чогось від бога жде і просить;
молитви ті із віку в вік
по полю вітер десь розносить.